

جمله اسمیه و فعلیه

در کتاب نحو مقدماتی و در تعریف جمله اسمیه نوشته شده است ...

جمله اسمیه، جمله ایست که با اسم شروع می‌شود و جمله فعلیه جمله ایست که با فعل شروع می‌شود. اگر طبق این تعریف بخواهیم جمله "کیف جاء زید" یا "ایاک نعبد" را از نظر اسمیه و فعلیه مشخص کنیم، باید بگوییم این جمله‌ها اسمیه هستند در حالی که به این صورت نیست، بنابراین بهتر است در پی معیاری مطمئن‌تر و فراگیرتر برای تشخیص جمله اسمیه و فعلیه باشیم...
به این منظور باید یک مقدمه را مطرح کنیم تا در نتیجه آن بتوانیم یک قاعده برای تشخیص جمله فعلیه و اسمیه به دست آوریم.

تعریف کلام:

کلام لفظی است که اولاً از چند کلمه تشکیل شده باشد و ثانیاً مشتمل بر اسناد باشد.

اما اسناد چیست؟

اسناد:

نسبت بین اجزای کلام، به دو صورت است:

اولاً: نسبت تامه (اسناد): نسبتی که سکوت بر آن صحیح باشد. مثال: زید قائم

ثانیاً: نسبت غیرتامه (مركب ناقصه): نسبتی که سکوت بر آن صحیح نباشد. مثال: کتاب الله

نسبت تامه یا همان اسناد از دو قسم تشکیل شده است: مسند و مسند الیه

مسند: چیزی که اسناد داده می‌شود. الذی یسند به

مسند الیه: چیزی که به آن اسناد داده می‌شود. الذی یسند الیه

زید (مسند الیه) قائم (مسند)

قام (مسند) زید (مسند الیه)

قاعده کلی:

جمله اسمیه: مسند الیه (مبتدا) + مسند (خبر)

جمله فعلیه: مسند (همواره فعل) + مسند الیه (فاعل یا نائب فاعل)

طبق این قاعده، جمله‌ای که در ابتدای مطلب نوشتیم را کنترل می‌کنیم:

کیف جاء زید = کیف + جاء (مسند) + زید (مسند الیه) < جمله فعلیه است.

ایاک نعبد = ایاک + نعبد (مسند) + نحن مستتر (مسند الیه) < جمله فعلیه است.